

О.Ю. Чорнобров

Інститут агроекології і природокористування НААН, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0001-8251-1573

ТИПОЛОГІЧНА СТРУКТУРА ЛІСОВИХ НАСАДЖЕНЬ БОТАНІЧНОГО ЗАКАЗНИКА ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОГО ЗНАЧЕННЯ «ЛІСНИКИ» (М. КИЇВ)

Проаналізовано різноманіття типів лісорослинних умов і типів лісу ботанічного заказника загальнодержавного значення «Лісники», що розташований у національному природному парку «Голосіївський» (м. Київ) за даними матеріалів лісовпорядкування. З'ясовано, що найпоширенішими типами лісорослинних умов є свіжий субір (28,99%), волога діброва (20,33%), сирий сугруд (19,27%) і свіжий сугруд (14,60%). Лісові насадження утворено 9 видами деревних порід, серед яких переважає сосна звичайна (44,36%), дещо менші площі займають вільха чорна (24,76%), ясен звичайний (15,49%) і дуб звичайний (11,48%). Переважаючими типами лісу є свіжий дубово-сосновий субір (28,99%), волога грабова діброва (20,33%), сирий чорновільховий сугруд (19,27%).

Ключові слова: тип лісу, лісова екосистема, породний склад, умови місцезростання.

Ботанічний заказник загальнодержавного значення «Лісники» розташований в південній частині національного природного парку «Голосіївський» (м. Київ) та має загальну площу 1110,2 га [1]. Територія заказника характеризується високим рівнем різноманіття видів рослин і тварин, а також ландшафтів [1–3]. Значну наукову та природоохоронну цінність становлять водно-болотний комплекс навколо озера Шапарня та заплава річки Віта [2; 3]. Територія заказника розташована у межах Північно-Придніпровської терасово-низовинної області Лівобережно-Дніпровського краю лісостепової зони [1]. Південна частина НПП, де розташований заказник «Лісники», представлена переважно ландшафтами надзаплавних терас з дерново-слабопідзолистими ґрунтами під сухими і свіжими борами та різнотравно-злаковими формаціями. Другорядне місце займають болотні ландшафти плоских понижених рівнин з торфово-болотними ґрунтами та западини в пісках з дерново-підзолистими глеюватими і глейовими ґрунтами під вологими та вогкими борами і суборами [1].

Вивченням лісів ботанічного заказника «Лісники» займалася низка науковців, зокрема Прядко О.І. та ін. досліджували фіторізноманіття соснових [4] та ясенево-дубових лісів [5], Лакида П.І. та ін. – біотичну продуктивність [6] та киснепродукувальну здатність лісових фітоценозів НПП «Голосіївський» [7]. Водночас, питання типологічного різноманіття лісів зазначеного заказника недостатньо розкрито. Воно є важливим у розробленні наукових основ підвищення біологічної стійкості лісових екосистем. Тому метою роботи було проаналізувати розподіл площ лісових ділянок заказника за типами лісорослинних умов і типами лісу. Для дослідження було використано матеріали лісовпорядкування лісового фонду Проекту організації території НПП «Голосіївський» [1].

Встановлено, що загальна площа вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок заказника становить 987,8 га. Серед трофотопів переважають сугруди (480,9 га, 48,68%), дещо менше суборів (299,1 га, 30,28%) і дібров (203,3 га, 20,58%), а найменше – борів, які зустрічаються поодинокі (4,5 га, 0,46%). Серед гігروتопів переважають свіжі (438,6 га, 44,4%), дещо менші частки мають вологі (277,0 га, 28,04%) і сирі (190,6 га, 19,30%) умови, значно менше ділянок з мокрими умовами (74,3 га, 7,52%), а сухі гігروتопи зустрічаються рідко (7,3 га, 0,74%). Відповідно, найпоширенішими типами лісорослинних умов є свіжий субір (286,5 га, 28,99%), волога діброва (200,8 га, 20,33%), сирий сугруд (190,3 га, 19,27%) і свіжий сугруд (144,2 га, 14,60%).

Лісові насадження утворено 9 видами деревних порід, серед яких переважає сосна звичайна (*Pinus sylvestris* L.) (438,2 га, 44,36%), дещо менші площі займають вільха чорна (*Alnus glutinosa* (L.) Gaerth.) (244,6 га, 24,76%), ясен звичайний (*Fraxinus excelsior* L.) (153,0 га, 15,49%), дуб звичайний (*Quercus robur* L.) (113,4 га, 11,48%), а решта порід займають незначні площі: верба козяча (*Salix caprea* L.) (33,3 га, 3,37%), береза повисла (*Betula pendula* Roth.) (4,3 га, 0,44%), або трапляються поодинокі – дуб червоний (*Quercus rubra* L.) (0,7 га, 0,07%), верба біла (*Salix alba* L.) (0,2 га, 0,02%), робінія звичайна (*Robinia pseudoacacia* L.) (0,1 га, 0,01%).

Типологічну структуру насаджень ботанічного заказника «Лісники» показано у табл. 1.

Таблиця 1

Розподіл вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок ботанічного заказника «Лісники» за типами лісу

№ п/п	Назви типів лісу	Індекси типів лісу	Площа насаджень, га
1	Свіжий сосновий бір	A ₂ -С	4,5
2	Сухий дубово-сосновий субір	B ₁ -дС	7,3
3	Свіжий дубово-сосновий субір	B ₂ -дС	286,5
4	Вологий дубово-сосновий субір	B ₃ -дС	5,3
5	Свіжа грабова судіброва	C ₂ -гД	0,9
6	Свіжий грабово-дубово-сосновий сугруд	C ₂ -г-дС	144,2
7	Волога грабова судіброва	C ₃ -гД	14,9
8	Вологий грабово-дубово-сосновий сугруд	C ₃ -г-дС	56,0
9	Сирий чорновільховий сугруд	C ₄ -Віл.ч	190,3
10	Сира грабова судіброва	C ₄ -гД	0,3
11	Мокрий чорновільховий сугруд	C ₅ -Віл.ч.	74,3
12	Свіжа грабова діброва	D ₂ -гД	2,5
13	Волога грабова діброва	D ₃ -гД	200,8
Разом		-	987,8

Переважаючими типами лісу є свіжий дубово-сосновий субір (286,5 га, 28,99%), волога грабова діброва (200,8 га, 20,33%), сирий чорновільховий сугруд (190,3 га, 19,27%), дещо менші площі займають свіжий грабово-дубово-сосновий сугруд (144,2 га, 14,60%), мокрий чорновільховий сугруд (74,3 га, 7,52%), вологий грабово-дубово-сосновий сугруд (56,0 га, 5,67%), а інші типи лісу займають незначні частки.

Отже, проаналізовано типологічну структуру лісів ботанічного заказника «Лісники» як важливого заповідного ядра національного природного парку «Голосіївський». Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення динаміки лісових екосистем цієї території природно-заповідного фонду.

Список використаних джерел

1. Проект організації території національного природного парку «Голосіївський», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів. Т. 1. Київ, 2023, 304 с. URL: <https://mepr.gov.ua/documents/pro-zatverdzhennya-proyektu-organizatsiyi-terytoriyi-natsionalnogo-prirodnogo-parku-golosiyivskyj-ohorony-vidtvorennya-ta-rekreatsijnogo-vykorystannya-jogo-prirodnyh-kompleksiv-i-ob-yektiv/>

2. Прядко О.І., Аран Р.Я. Раритетний флорофонд Національного природного парку «Голосіївський» (м. Київ). Флорологія та фітосозологія. 2014. Т. 3–4. С. 121–125.

3. Прядко О.І., Арап Р.Я., Вакаренко Л.П. Природні комплекси долини р. Віта – унікальна складова екомережі м. Києва (Національний природний парк «Голосіївський»). Довкілля для України: Матеріали міжнародного екологічного форуму. (м. Київ, 2013) С. 233–235.

4. Прядко О., Арап Р., Вакаренко Л. Особливості фіторізноманіття соснових лісів НПП «Голосіївський». Національні природні парки – минуле, сьогодення, майбутнє: Матеріали міжнародної науко-практичної конференції до 30-річчя створення Шацького національного природного парку (Світязь, 23–25 квітня 2014 року). Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2014. С. 307–310.

5. Прядко О.І., Чорнобров О.Ю., Дацюк В.В., Вірченко В.М., Зигова М.О., Андрієвська О.Л. До біорізноманіття дубово-ясеневих лісів долини р. Віта та його ролі у розкладанні відмерлої деревини на території НПП «Голосіївський». Функціонування природоохоронних територій в сучасних умовах: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 30-й річниці національному природному парку «Синевир» (с. Синевир, 18–20 вересня 2019 року). Синевир, 2019. С. 77–82.

6. Лакида П.І., Дубровець Б.В. Біотична продуктивність лісів Національного природного парку «Голосіївський». Наукові праці Лісівничої академії наук України. 2018. Вип. 17. С. 46–50. DOI: <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/411819>

7. Лакида П.І., Дубровець Б.В., Мельник О.М., Васишин Р.Д., Бокоч В.В. Киснепродукувальна здатність лісових фітоценозів національного природного парку «Голосіївський». Лісове і садово-паркове господарство. 2019. Вип. 15. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Lis/article/view/13679>